

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 300
כסלו תשפ"ב

הסעודות בבית המארח, א"כ אין לו פת כלל, האם יש לו אפשרות לערב במשקה או בדבר אחר.

האם אפשר לערב בכל מאכל, והנחת העירוב בכנ"ס

והנה עירוב חצרות צריך לעשות בפת דוקא, ולא במאכל אחר. ומה שכתוב במשנה (עירובין פרק ג', דף כז.) בכל מערבין ומשתתפין, היינו רק לגבי עירוב תחומין או שיתוף מבואות, ולא לגבי עירוב חצרות. בזמנינו העירוב שעושים כולל גם עירוב חצרות וגם שיתוף מבואות [באופנים שיש את התנאים המצריכים שיתוף]. וא"כ נחלקו הפוסקים האם אפשר לעשות במשקה כמו בשיתוף מבואות, דעת השו"ע (סי' שפ"ז) שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב, אלא אם הוא נעשה כדין עירוב, דהיינו שנעשה בפת, ומניחים אותו בבית ולא בחצר. אבל דעת הרמ"א שאפשר לסמוך על שיתוף במקום עירוב, כלומר אפשר לעשות שיתוף ביין, ומיגו שהוא מועיל לשיתוף יועיל גם לעירוב. ולמעשה המנהג בזמנינו לעשות דוקא בפת, ולא בשאר מאכלים, [ובפרט שיש לדון אם יש לנו דין שיתוף מבואות כפי שביארנו בשיעורים ואכמ"ל]. וכן מציונו ברמ"א שאע"פ שבסי' שפ"ז כתב שהמנהג לשותף ביין, מ"מ בסי' ס"ו כתב שהמנהג לאסוף קמח ולאפות מצה לכל בני העיר. ולגבי מקום הנחת העירוב, המנהג להניח בבית הכנסת, למרות שכתב הרמ"א והמשנ"ב (סי' שס"ו) שאינו נחשב כבית ומועיל רק במיגו שמועיל לשיתוף, וא"כ זה לא מועיל לדעת השו"ע הנ"ל. מ"מ כך היה המנהג. ובעירובים השכונתיים יש הרבה שמניחים את העירוב בבית, וזה יותר טוב לדעת השו"ע.

עירוב חצרות בעוגות, ומה הדין בחבילת ביסלי

לפי האמור אין אפשרות לערב ללא פת, ומי שאין לו פת אינו יכול לערב. אבל אמרנו לשואל הנ"ל שבדרך כלל יש לאדם לפחות עוגות ועוגיות לכבוד שבת, וגם בהם אפשר לעשות עירוב חצרות, כמבואר בערוך השולחן שדייק מדברי הגמ' שמעריבים בלחמניות, וביאר רש"י שהכוונה לאובליאש לע"ז, והרי בהלכות ברכות מבואר שהם פת הבאה בכיסנין שמברכים עליה מזונות, א"כ מבואר שאפשר לערב במזונות הואיל ואם יקבע עליהם סעודה יש להם דין פת ומברך המוציא. וכן הביא דבריו בספר חכמת הלב. אבל האברך אמר שבינתיים אין לו גם עוגות בדירה, ויש לו חבילות של ביסלי או ביגלה שהביא לילד הקטן, האם הוא יכול לערב בהם, כיון שמברכים עליהם מזונות. והתשובה היא שביסלי אינו ראוי לעירוב, כיון שנקטו פוסקי זמנינו שאין בו דין קביעת סעודה, ואין לו תורתא דנהמא, ומברכים עליו באמצע סעודה, וא"כ אינו פת הבאה בכיסנין אלא ממתק שברכתו מזונות. ולגבי ביגלה, יש להסתפק, וצ"ע. [כמו"כ הכמות הנצרכת היא הרבה יותר מחבילה ואכמ"ל].

אורה שאינו אוכל בדירתו מותר להוציא לחצר הסגורה

אבל למעשה נראה לומר שבמקרה כזה אינו צריך עירוב כלל, ומותר לו להוציא מהדירה לחצר ללא עשיית עירוב בפת, בתנאי שהחצר מוקפת מחיצות כהלכה. והביאור בזה הוא על פי כמה הלכות. כל עירוב מורכב משני חלקים, א. מוקף במחיצות שיוצרות דין רשות היחיד, ב. הנחת פת משותפת לכולם. הדין הראשון מוכרח בכל מצב, כי אחרת החצר היא כרמלית ואסורה בטלטול, כאשר לא סומכים על העירוב שברחוב. הדין השני של עירוב בפת נאמר רק כאשר יש שתי דירות, ודירה נחשבת מקום שאוכלים בו בשבת זו, אבל מקום שלא אוכלים בו בשבת זו, אינו נחשב דירה אף אם ישנים בדירה, משום שההלכה היא שמקום פיתא עיקר דירת האדם, ולא מקום לינה (שו"ע סי' ש"ע ס"ה). ולכן אדם שיש לו בית אחד שאוכל בו ובית אחר שישן בו, אינו אוסר אלא במקום האכילה. ועוד מבואר בהלכה שכל החצרות הם רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן, ולא לכלים ששבתו בבית. ומבואר בחזו"א ובספרי זמנינו, שכל דירה שאינה אוסרת נחשבת כחצר, ומותר להעביר ממנה לחצר אף כשאינה מעורבת [בתנאי שמוקפת מחיצות]. ולפי"ז כיון שהוא אינו אוכל בדירתו סעודת שבת [רק טועם אפילו וגות] אין דירתו אוסרת, ונחשבת כחצר, ומותר להוציא ולהכניס אליה.

הודאה ותפילה להוצאת גליון ה 300

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יתגדל ויתקדש שמו ומלכותו יתברך, שזיכה אותנו לעסוק בהלכות עירובין בהלכה למעשה, ולזכות ללמד אותם לכלל ישראל, באמצעות שלוש מאות גליונות מרתקים, הגדושים בדינים ובפרקטיקה, מלווים בסיפורים מאלפים, המחכימים ומלמדים גם את ההלכות וגם שימוש למעשה, מחזקים בזיהרות בשמירת שבת ובעוד דברים הנלווים. יתן ה' שנזכה להוסיף עוד כהנה וכהנה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה באהבה, ולזכות את כל כלל ישראל, ושלא יצא שום מכשול ח"ו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

בימים אלו אנו נערכים לקראת הוצאת קובץ גליונות גדול, כדי שהדברים יהיו מסורים ללומדים בכל מקום לעסוק בדברי תורה, וללבן את הסוגיות והדינים בצורה טובה ומעשית. אנו פונים לכל מי שליבו חפץ לזכות במצוה הגדולה, בהשתתפות בהוצאת, ובעריכת המפתחות, שיפנה אלינו בהקדם, כדי שנוכל להזדרז בהוצאה לאור.

עדיין ניתן להצטרף לשיעורים

לפרטים נא לפנות לטל' 0548483320

השבוע נפתחו השיעורים גם במודיעין עלית ובפתח תקוה, בהשתתפות עשרות אברכים ת"ח, שברחו להוסיף ללימודם עוד שעת לימוד, שבה ירכשו בעז"ה ידיעת הלכות עירובין הלכה למעשה. האברכים ציינו בהתפעלות איך שבשיעורים אלו נכנסים בקלות לענינים, ומיד יודעים להבין את העירובים שרואים ברחובות. אחד מהאברכים ניגש ואמר שלא רק הוא לומד אלא גם בני ביתו, עד היום כשהיה הולך עם אשתו היה מראה לה את סוגי הרכבים, זה שברולט וזה קאדילק, עכשיו הוא מראה לה זה לחי וזה עמוד, כאן ממשיכה גדר וכאן היא נמוכה. אשרינו מה טוב חלקינו, ומה יפה ירושתינו - התורה!

עשיית עירוב בבנין עם החלות של שבת

בימים אלו אנו עומדים להשלים סידרת שיעורים שהתקיימה בעיר קרית גת, לאברכי הכולל "קול יעקב", שלמדו את הלכות עירובין במסגרת הכולל, ולהשלמת הענין לידיעת ההלכה למעשה, קראו למוקד העירוב שיבוא להאיר גם את הדרום בשיעורים הבהירים. ובס"ד ובטירחה מרובה זכינו שבוע אחר שבוע להגיע אל הכולל ולעסוק עם האברכים בהלכות המעשיות של העירובין, וכעת האברכים כבר שולטים בידיעת ההלכה, ושמים לב מעצמם לכל מיני דברים בעירובים הקיימים בסביבתם, וההליכה ברחוב הפכה לזמן של עיון בהלכות עירובין.

בשבוע זה עסקנו בשיעור בהלכות עשיית הפת של עירוב חצרות, כיצד עושים והיכן מניחים, מי מגביה ועבור מי צריך לזכות, ועוד עשרות הלכות מתומצתות ומעשיות. בין הדינים הבאנו שאלה חדשה שהגיע למענה הטלפוני של מוקד העירוב, מאברך שנסע להתארח בעיר אחרת והשיגו לו דירה שבה הוא יישן וישהה בשבת, אבל את הסעודות יאכל במקום אחר, ועל מנת שיוכל לטלטל בחצר של הדירה הוא רצה לעשות עירוב לכל הנמצאים באותה חצר, אבל נתקל בבעיה שלא היה לו במה לעשות עירוב.

בדרך כלל יש לאדם את החלות המיועדות לשבת, ובהם הוא עושה את העירוב. אע"פ שכתב השו"ע (סי' שס"ז ס"ה) שאין לעשות עירוב על המאכל שהכין לשבת, כיון שצריך שיהיה מוכן לתת ממנו אם יבקש אדם מהשותפים בעירוב, ואם זה ממאכלי השבת, לא ירצה לתת אותו לאחרים. בכל זאת כתבו המשנ"ב והחזו"א שאם גומר בדעתו שאם יבקשו ממנו יתן, זה מועיל, ואפילו אם זה מתוך מחשבה שמסתמא לא יבקשו ממנו. לכן אם הוא יודע את ההלכה הזו ומוכן לתת יועיל העירוב. ואם אינו יודע שיצטרך לתת, לא יועיל העירוב.

לאברך הנ"ל לא היו חלות, ולא לחמניות, משום שהוא הגיע מעיר אחרת, והשיגו לו דירת אירוח שהוא רק ישן ושוהה בה, ואוכל את

אבל יש לציין שההלכות הנ"ל מתירות רק בין הדירה שלו לחצר, משא"כ להביא משהו מדירה של אחד השכנים שאוכל סעודה בדירה שלו, אסור ללא עירוב, כי זה הוצאה מבית לחצר. עוד יש לבאר מדוע הוא בכלל צריך עירוב אף אם יאכל בדירתו, הרי הוא אורח, ואורח אינו אוסר (שו"ע סי' ש"ע ס"ח). והתשובה היא שאם בבנין יש שתי דירות של אנשים קבועים, הרי הם מחייבים לערב ביניהם, ואם הם סומכים על העירוב הכללי והוא אינו סומך, אסור לו ג"כ לטלטל מדירתם, עד שיערב אותם. וכן במקום שאין אנשים קבועים אלא כולם אורחים, כמו שמצוי בבתי מלון ובחצר שכולה צימרים, אז גם אורחים אוסרים זה על זה (רמ"א ומשנ"ב שם). לכן ההיתר כאן הוא רק לטלטל מדירה שלא אוכלים בה אל החצר, וכן להכניס מהחצר לדירה, בחפצים שלא היו בכניסת שבת בדירה שאוכלים בה סעודת שבת. אלו הדינים בקצרה, ויש להאריך עוד בכמה פרטים ואכמ"ל.

עירונות הציבור להודיע על התקלות בעירוב

בשבוע האחרון היה דבר אחד מבין הדברים שהתקלקלו בעירוב השכונתי במרכז בני ברק [שנמצא בפיקוח של מוקד העירוב], דבר שיש ללמוד ממנו הלכה למעשה. ברחוב ברסלב מרחיבים את הבנין הסמוך לגבול העירוב, סמוך לעמוד של צורת הפתח הסוגרת בקצה הרחוב, והורידו את הגדר ששימשה את העירוב. מיד באותו שבוע עשו צורת הפתח בתוך החצר, [מהעמוד שברחוב עד קיר הבנין], כדי שתחשב סגורה ע"פ ההלכה, שצורת הפתח נחשבת מחיצה. אבל בשבוע האחרון הם סגרו את שטח הבניה עם בד ברזנט [יוטה], והשתמשו בעמוד של העירוב שנמצא בגבול האתר כדי להחזיק את הבד, ולא רק קשרו אותו לעמוד, אלא הקיפו בו את העמוד שסוגר את הרחוב. מיד התקשרו אברכים שעברו שם, והבחינו בדבר זה ואמרו שהעירוב התקלקל, כיון שהקיפו את העמוד במחיצה, וכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם העמיד את העמוד [של צורת הפתח של הרחוב] בתוך חצר המוקפת מדי רוחותיה, לא עשה כלום, כיון שהעמוד נמצא בתוך רשות נפרדת, ולא יכול לשמש פתח לרחוב.

והנה דבר ראשון זה סימן טוב שאנשים מבחינים בתקלות של העירוב, שיודעים מהו העירוב, רואים אותו, וממילא גם שומרים עליו. לדוגמא, בדרך כלל כאשר היה מגיע מנוף לשכונה להרים סחורה לצורך בניה, הוא היה קורע מיד את החוט של העירוב, אבל היום בהרבה מקרים עובר אורח מסביר לו שלא יקרע את החוט הזה כי צריכים אותו, וזה עוזר שהוא מזיז את המנוף לצד ונזהר על החוט. וגם אם הוא קורע יש מקרים שהשכן מהבנין מתקשר להודיע ולהציע עזרה. זה דבר שעוזר מאוד לאחראים, אפילו רק מצד ההתחשבות.

חוסר מודעות לעירוב מביאה מכשול חמור

כמו כן יש בזה תועלת לכלל הציבור, שע"י שמכיר את העירוב ומבחין בו, הוא נזהר יותר לא לצאת מהעירוב עם חפצים, ולברר יותר על כשרותו בכל מקום. בשבוע שעבר במסגרת השיעורים החדשים דיברנו על הצורך לשים לב שלא לצאת מחוץ לעירוב, שגם זה לא פשוט לכל בן תורה, מחמת שהתרגל לטלטל ולא יודע שיש מקום שכבר אין בו עירוב.

לאחר השיעור ניגש אחד מהמשתתפים שגר במודיעין עילית בשכונת גן ההדסים, ואמר שהוא רואה את הדבר הזה בסמוך לבית שלו, כמעט כל שבוע, כיון שהשכונה עדיין באמצע בניה, והחלקים שאינם מאוכלסים משאירים אותם מחוץ לעירוב, כי כל עירוב שיעשו באזור בניה יירס מדי שבוע וידרוש עבודה רבה, לכן צריך לשים לב היטב שלא לעבור להמשך הרחוב, כי זה מחוץ לעירוב לגמרי, ולצדדי אמר אותו שכן, אני רואה הרבה שעוברים את הגבול עם עגלות ועם חפצים בידיים, ואפילו אברכים טובים אינם מודעים לכך. האחראים על העירוב משתדלים להעמיד שלט על גבול העירוב, שידעו לא לעבור את הגבול, אבל זה לא עוזר למי שאינו עירני שצריך להתבונן בתמרוורים. וזה דבר חמור מאוד. לכן חשוב ללמוד הלכות עירובין, וללמד את בני המשפחה מהו עירוב ומהו גבול העירוב, כדי שלא ייכשלו, אלא ישמרו שבת כהלכה בכל הלכותיה.

עמוד שהוקף במחיצה מבד ברזנט

ולענין הלכה, בעמוד המוקף במחיצה מבד, לכאורה נראה להתיר משום שהבד אינו כשר למחיצה, והרי זה סתם דבר שאין לו משמעות הלכתית. אבל דין זה תלוי במחלוקת המשנ"ב והחזו"א. דהנה במחיצה מבד ידועה ההלכה שאם המחיצה אינה עומדת ברוח מצויה, אינה כשרה למחיצה (שו"ע סי' שס"ב ס"א). וכתב המשנ"ב (עי' סי' שס"ג ס"ק) שאפילו אם המחיצה אינה נופלת ברוח, אלא רק נדה אנה ואנה אינה מחיצה, וכן מבואר במג"א ובכמה פוסקים. אבל דעת החזו"א חולק וסובר שרק אם

המחיצה נפסלת ברוח, כגון שהיא מתמעטת מגובה י' טפחים, או מתרוממת ג' טפחים מהקרקע, אבל הבד נשאר עומד מהקרקע לגובה י' ורק אז קדימה ואחורה, יש לו דין מחיצה כשרה. ולפ"ז לגבי המחיצה שמקיפה את העמוד, לדעת המשנ"ב היא אינה כשרה, ואין בעיה בכך שהיא מקיפה את העמוד, ולדעת החזו"א הרי זו מחיצה כשרה והיא פוסלת את העמוד מלשמש צורת הפתח לרחוב שמחוץ לחצר.

כדי לתקן את העירוב, היה צריך להסיר את הבד מהעמוד, אלא שכאן מצאנו פתרון אחר, שיוכל להניח להם להשתמש בעמוד, ולא צריך לפתוח את סגירת אזור הבניה. אמרנו לבדוק של העירוב שיקפל את הבד מלמטה ויגביה אותו ג' טפחים, באורך ד' טפחים ומעט יותר, ויקשור אותו לעצמו ע"י אזיקונים, ואז הקטע הזה של הבד יהיה מחיצה תלויה, שאין לה דין מחיצה, וממילא העמוד אינו מוקף. ואע"פ שיש "עומד מרובה" שכביכול סוגר את הפירצה. מ"מ מבואר בחזו"א שעומד מרובה אינו פוסל, כי הצוה"פ גוברת ומחלקת אותו. ובצורה כזו העירוב כשר לכתחילה, בלי שרואים שינוי גדול, ורק מי שמכיר את ההלכה מבחין בפתרון זה.

לאחר שבת התקשר אברך נוסף להעיר על הבעיה שבבעירוב, והסברנו לו את הפתרון שעשו, והאברך הודה מאוד ואמר תודה רבה גם על ההסבר, כי זה מאוד תופס אותו להבין איך עושים את העירוב.

האם הבד נחשב גג המבטיק מעל הלחי או שהוא כחלק מהלחי

אמנם לאחר שבת הגענו אל המקום, ושמונו לב לדון אולי יש כאן עוד בעיה, שהיא קיימת אף אם אין לבד דין מחיצה, משום שבעירוב השכונתי אנו מהדרים להעמיד לחיים, בשביל החשש שהחוט יתנדנד יותר מרחוב העמוד, או העמוד יתעקם מעט, וכן כאן יש לחי לפני העמוד, ובדין לחי יש עוד הלכה, שלא יהא גג חוצץ בין הלחי לחוט (משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ב). וכאן אמנם הבד אינו מחיצה, אבל הוא חוצץ בין הלחי לחוט.

אלא שיש להסתפק האם זה נחשב גג, אחד מהמשתתפים טען שאינו גג כיון שהוא עומד זקוף, רק יש לו נטיה קטנה. אבל עדיין י"ל שסוף סוף הוא נמצא בין הלחי לחוט. עוד יש מי שטען שהבד הוא דבר זמני, שאינו אלא לזמן הבניה. אבל י"ל שתקופת בניה היא מספיק ארוכה בשביל שיחשב דבר קבוע, אך אם גם בבניה פותחים וסוגרים, יתכן שיחשב דבר ארעי. אך יש מקום לומר שבמצב כזה שהבד עוד צמוד ללחי ולא מכסה עליו כגג, א"כ הבד יהיה כחלק מהלחי, דוקא בגלל שהוא קבוע איתו. ולפ"ז אין כאן דבר החוצץ כלל. ועדיין צריך את התיקון הנ"ל שלא תהיה מחיצה לפני הלחי, כי עיקר הלחי הוא הברזל, ולא הבד לבד שאינו חזק. וצ"ע.

עמוד שהפרו סביבו והבטון נעשה מגולה

בשבועות אלו אנו עוסקים בתיקון של עירוב באחד הישובים בדרום, והיה שם קטע מהיקף העירוב שעשו את העירוב מחדש לפני שנתיים, והתקינו שלושים עמודים חדשים, והם עדיין עומדים יפה עם חוטים מתוחים, אבל כשעברנו בסמוך להם, גילינו שעשו ליד העמודים חפירה ארוכה להוביל את המים של הגשמים שיבואו בעז"ה בימי החורף, ובכמה עמודים חפרו את התעלה סמוכה כל כך לעמודים, שמחמת זה התגלה הבטון שמחזיק את העמוד. במקום אחד הם גילו כל כך הרבה מהבטון, עד

כדי שיש להתפלל איך העמוד נשאר ישר ומחזיק את החוט מתוח ואינו נופל. אולי הוא עומד בזכות העירוב. אבל שמונו לב שלכאורה יש בעיה מצד ההלכה כאשר העמוד נמצא במצב כזה, מחמת הדין של פתחי שימאי. והביאור הוא ע"פ מה שמבואר בגמרא (עירובין דף י"א). שפתחי שימאי אינו כשר לצורת הפתח, וביאר רש"י דהיינו כגון אבן נכנסת ואבן יוצאת, כלומר שאם הקיר הסמוך לפתח לא נגמר ישר, סימן שזה לא פתח גמור, אלא דבר הרוס, ואינו פתח כשר.

ונחלקו האחרונים מה דינו לגבי היתר עירוב, ובמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) הביא את שתי הדעות, ולמעשה נוקטים בכל העירובים לאסור לחי שיש בו בליטות ושקעים בצורה שאינה תקינה [למעט עיטורים שנעשו לניין]. ולפ"ז בענייניו שהעמיקו את האדמה מסביב והתגלה הבטון, הרי כל זמן שהאדמה היתה גבוהה, אין הבטון ניכר, כי חופרים בתוך האדמה וממלאים את הבטון שיהיה שווה עם פני הקרקע, וא"כ הצורה התקינה היא שמעל פני הקרקע יש רק עמוד וחלק, אבל כעת שנחסרה האדמה, והחלק הגלוי הוא עם הבטון, והבטון אינו ישר וחלק אלא עם בליטות ושקעים, ובפרט שאין בו גובה י' טפחים אלא רק בצירוף עם העמוד שהוא שוקע יותר, הרי זה עמוד משונה ופגום, מחמת הבטון הבולט עליו, ויש בו פסול מדין פתחי שימאי [אמנם יש מתירין פתחי שימאי בעירובין כמבואר לעיל, ובדיעבד בעירוב עירוני אינו נחשב פסול. וזה אחד מהמעלות של העירובים השכונתיים מקפידים שלא יהיה חשש של פתחי שימאי].